

пазоном стилістичних засобів, серед яких найчастіше виступають різноманітні звукові повтори (у фонетиці) та каламбур – різновид гри слів, що полягає у створенні комічного ефекту (серед одиниць тих мовних рівнів, що мають як план вираження, так і план змісту). У свою чергу, гра слів виступає як один з видових різновидів щодо ширшого поняття – мовної гри. Перспективи подальших досліджень полягають у продовженні розвитку теорії гри слів на матеріалі різних мовних рівнів і на основі різних типів семантико-структурних відношень у мові.

Література:

1. Булахівський Л. А. Виникнення і розвиток літературних мов / Леонід Арсенович Булахівський // Булахівський Л. А. Вибрані праці : В п'яти томах. – К. : Наук. думка, 1975. – Т. 1. – С. 321–470.
2. Дашенко Н. Л. Паронімічна атракція в українській поезії 60-80 рр. XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Н. Л. Дашенко. – К., 1996. – 20 с.
3. Качуровський І. Фоніка / І. Качуровський. – К. : Либідь, 1997. – 168 с.
4. Космеда Т. А. Мовна гра в парадигмі інтерпретативної лінгвістики. Граматика оцінки. Граматична ігра (теоретичне осмислення дискурсивної практики) / Т. А. Космеда, О. В. Халіман. – Дрогобич : Коло, 2013. – 228 с.
5. Курс сучасної української літературної мови: В двох томах. / [за ред. Л. А. Булахівського]. – К. : Рад. школа, 1951. – Т. 1. – 520 с.
6. Мельник М. Р. Ономастика віршів Ліни Костенко : «Сад нетанучих скульптур» / М. Р. Мельник // Проблеми слов'янської ономастики. – Ужгород, 1999. – С. 67–73.
7. Мудрова Н. В. Мовна гра як засіб поетики власних назв : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Н. В. Мудрова. – Донецьк, 2008. – 18 с.
8. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови : [підручник] / Олександр Данилович Пономарів. – К. : Либідь, 1992. – 248 с.
9. Прислів'я та приказки : Взаємини між людьми / [упоряд. М. М. Пазяк]. – К. : Наук. думка, 1991. – 440 с.
10. Пустовіт Л. Мова поезії 50 – 80-х років / Л. Пустовіт, Г. Сютя // Українська мова / [за ред. С. Н. Єрмоленко]. – Ополе, 1999. – С. 169–183.
11. Сучасна українська літературна мова : Стилістика : [підручник] – К. : Наук. думка, 1973. – 588 с.
12. Ужченко В. Д. Українська фразеологія / В. Д. Ужченко, Л. Г. Авксентьев. – Х. : Основа, 1990. – 168 с.
13. Українська літературна енциклопедія : В п'яти томах. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. – Т. 1-3, 1988–1995.
14. Щербина А. А. Сущность и искусство словесной остроты (каламбура) / Артур Александрович Щербина. – М. : Искусство, 1968. – 192 с.

УДК 811.111'37 (045)

І. П. Трутяк,

Національний університет ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці

ЧАСТОТА ВЖИВАННЯ ДІСПРИКМЕТНИКІВ ТЕПЕРІШНЬОГО ТА МИНУЛОГО ЧАСУ В ЗАПЕРЕЧНИХ ВИСЛОВЛЮВАННЯХ В АНГЛОМОВНІЙ БІБЛІІ КОРОЛЯ ЯКОВА

У статті за використання кількісних методів аналізу виявлено, що в тексті англійської Біблії короля Якова (1611р.) в заперечних висловлюваннях дієприкметники минулого часу вживаються удвічі частіше, ніж дієприкметники теперішнього часу.

Ключові слова: заперечне висловлювання, завершена дія, дієприкметник.

В данной статье при использовании количественных методов анализа установлено, что в тексте англоязычной Библии короля Якова (1611г.) в сфере действия отрицания причастия прошедшего времени встречаются в два раза чаще, чем причастия настоящего времени.

Ключевые слова: сфера действия отрицания, причастие.

According to the results of quantitative analyses, applied in the investigation, the conclusion is drawn that in King James Bible in the scope of negation instances of Participle II are twice more frequent than instances of Participle I.

Key words: scope of negation, perfect aspect, Participle I, Participle II.

Мовна система не є закритою, в ній старі елементи безперервно замінюються новими, при цьому в співвідношенні засобів вираження основних граматичних категорій зберігається баланс, пропорційність, що забезпечується реально існуючими прихованими міжкатегоріальними взаємозв'язками, вивчення яких не втрачає **актуальності**.

Наші попередні розвідки були спрямовані на виявлення зв'язку категорії заперечення з іншими граматичними категоріями, задля чого виокремлювалися слова, що найчастіше потрапляли у заперечні висловлювання, й виявлялися їх спільні компоненти. Під заперечним висловлюванням розуміємо «висловлювання, в якому спростовується реальний зв'язок між його елементами» [2, с. 303]. У працях Г. Г. Почепцова знаходимо аналогічне визначення заперечного «елементарного речення», яке, вочевидь, відповідає англійському терміну «clause». «Заперечним є лише речення із запереченням предикації, в якому заперечення локалізується у фінітній частині присудку і називається загальним. Часткове заперечення може стосуватися будь-якого члена речення, окрім присудку» [1, с. 324]. Проте, у мовленні різниця між загальним та частковим запереченням виявляється формальною, тобто «багато речень із частковим запереченням за своїм змістом еквівалентні реченням із загальним запереченням» [1, с. 325]. Отже, у даному дослідженні під частотою вживання лексичних одиниць у заперечному висловлюванні розуміємо частоту їх уживання в сфері дії заперечення. Сферою дії заперечення в граматиці англійської мови прийнято вважати «множину слів, що знаходяться у відтині тексту правобіч від заперечного оператора *not* /по до кінця речення» [2, с. 381].

У попередній роботі ми зауважили, що в більшості лексико-семантичних груп дієслів, як і в синонімічних рядах, найвищі показники частоти вживання у заперечних висловлюваннях мають ті дієслова, які містять в собі семантичний або граматичний компонент, що виражає завершеність дії або успішний результат її виконання. [3, с.321]. Дієслівною морфологічною одиницею, що невід'ємно містить компонент такого граматичного значення у ранній ново-англійській є дієприкметник минулого часу Participle II, а власне компонентами (маркерами) граматичної категорії доконаного виду є закінчення *-ed*, *-en*, внутрішні флексії та ін.. Носієм граматичного значення недоконаного виду є дієприкметник теперіш-

нього часу Participle I, а компонентом (маркером) цієї граматичної категорії є закінчення – ing. Отже, **мета роботи** – використовуючи кількісні методи дослідження підтвердити наше припущення, що дієприкметники минулого часу в заперечних висловлюваннях вживаються частіше, ніж дієприкметники теперішнього часу. Для досягнення мети виконуються **завдання**:

– визначити загальну кількість слововживань Participle I та Participle II в тексті «The Bible Authorized (King James) Version»;

- визначити кількість слововживань відповідних дієприкметників у заперечних висловлюваннях досліджуваного тексту;
- порівняти показники частоти вживання в заперечних висловлюваннях форм Participle I та Participle II.

Відповідно **об'єктом** дослідження є слововживання дієприкметників теперішнього та минулого часу в тексті King James' Bible, а **предметом** є відношення кількості дієприкметників, ужитих в заперечних висловлюваннях до загальної кількості їх вживань у досліджуваному тексті.

Отже на першому етапі дослідження на матеріалі словника- конкорданса Біблії Короля Якова виявлено лексичні одиниці із закінченнями, притаманними Participle I та Participle II. За допомогою контекстуального аналізу виокремлено лише ті слова, що функціонують як дієприкметники, а саме – 3720 слововживання Participle I у дієприкметникових зворотах або у формах тривалого часу, та 9532 слововживання Participle II у формах пасиву чи перфекту.

Авторизований англомовний переклад Біблії The Bible Authorized (King James) Version було виконано 54 перекладачами під орудою короля Якова I та видано у 1611, тобто у період ранньої сучасної англійської за хронологією історії мови, коли деякі граматичні форми зберігали ознаки пізньої середньо-англійської. Форми й функціонування Participle I майже не відрізнялося від сучасних, проте, у графічних формах Participle II та його функціонуванні у досліджуваному тексті спостерігаємо деякі відмінності. Так, більшість граматичних форм перфекту, як і в сучасній англійській, утворювалося за використання відповідної форми допоміжного дієслова «have» та Participle II смислового дієслова, однак у випадках деяких неперехідних дієслів, які позначали рух, стан та ін., (що й досі збереглося в сучасній німецькій мові), знаходимо форми, еквівалентні перфектним, з використанням відповідної форми допоміжного дієслова «be» та Participle II смислового дієслова, як у формах пасивного стану. Наприклад, «...for God **is come** to prove you...» (Ex 20:20) [4, с. 201] у сучасних версіях перекладено «*And Moses said to the people, «do not fear, for God **has come** to test you, and that His fear may be before you, so that you may not sin»* [5, с. 108].

«... Jacob **was** yet scarce **gone** out from...» (Ge 27 : 30) [4, с. 413] у сучасних версіях «*Now it happened, as soon as Isaac had finished blessing Jacob, and Jacob **had** scarcely **gone** out from the presence of Isaac his father, that Esau his brother came in from his hunting»* [5, с. 38].

«...They **are** together **become** unprofitable...» (Ro 3 : 12) [4, с. 107] у сучасних версіях «*They have all turned aside; they **have** together **become** unprofitable; there is none who does good, no, not one»* [5, с. 1660].

У більшості випадків наведені форми передано у сучасних перекладах формами перфекту, проте, зустрічаємо також їх переклад за допомогою тривалих форм. Не виключаємо, що факт існування та складність тлумачення форм подібних до «is come» та «was gone», має також інше пояснення, пов'язане з розбіжностями структур мови оригіналу та мови перекладу.

На основі отриманих словоформ Participle I та Participle II укладено 214 спільно-основних пар. Визначену за допомогою методу контекстуального аналізу кількість слововживань у заперечних висловлюваннях кожної дієприкметникової форми занесено до таблиці, фрагмент якої наведено нижче.

Таблиця 1.

Кількісні показники вживання дієприкметників теперішнього та минулого часу в заперечних висловлюваннях у King James' Bible

Дієприкм. I	Випадків у заперечних висловлюваннях	Всього слововживань	Дієприкм. II	Випадків у заперечних висловлюваннях	Всього слововживань	
being	9	287	been	36	331	0,03<0,11
having	29	185	had	6	11	0,16<0,55
doing	2	30	done	32	744	0,07>0,04
making	0	21	made	36	592	0<0,06
going	1	44	gone	12	210	0,02<0,06
coming	0	49	come	24	211	0<0,11
asking	1	16	taken	25	334	0,06<0,07
giving	2	19	given	9	494	0,11>0,09
speaking	2	38	spoken	16	286	0,05<0,06
telling	0	1	told	12	76	0<0,16
talking	0	7	talked	0	2	
saying	1	1390	said	4	123	0,0007<0,03
bringing	1	20	brought	12	99	0,05<0,12
sending	0	11	sent	16	179	0<0,09
seeing	6	106	seen	38	275	0,06<0,14
looking	0	29	looked	4	10	0<0,4
hearing	2	32	heard	35	279	0,06<0,13
hearkening	0	1	hearkened	18	29	0<0,62
knowing	7	51	known	60	218	0,14<0,28
stealing	0	2	stolen	1	14	0<0,07
living	1	135	lived	0	7	0,007>0
leaving	0	5	left	45	153	0<0,29
keeping	1	10	kept	18	65	0,1<0,28
selling	0	0	sold	4	35	0<0,11
getting	0	1	gotten	1	24	0<0,04
teaching	0	24	taught	2	31	0<0,06
learning	0	3	learned	4	10	0<0,4
accepting	1	1	accepted	7	28	1>0,25
accounting	0	1	accounted	2	12	0<0,17
accusing	0	1	accused	1	9	0<0,11
admonishing	0	1	admonished	1	4	0<0,25

anointing	0	15	anointed	1	18	0<0,06
answering	1	30	answered	2	11	0,03<0,18
sinning	0	2	sinned	10	106	0<0,09
slaying	0	7	slain	5	123	0,<0,04
seeking	1	14	sought	2	12	0,07<0,17
obeying	0	3	obeyed	11	16	0<0,69
numbering	0	1	numbered	11	69	0<0,16
reading	0	3	read	10	27	0<0,37
writing	0	7	written	34	290	0<0,12
working	2	20	wrought	4	100	0,1>0,04
shutting	0	1	shut	7	29	0<0,24
shewing	0	15	shewed	7	61	0<0,11
receiving	1	5	received	8	89	0,2>0,09
walking	1	30	walked	5	25	0,03<0,2
putting	0	15	put	25	244	0<0,1
redeeming	0	3	redeemed	7	47	0<0,15
preaching	1	27	preached	1	24	0,04<0,042
saving	0	12	saved	5	56	0<0,09
delivering	0	3	delivered	9	142	0<0,06
departing	0	11	departed	3	36	0<0,08
laying	1	13	laid	8	99	0,077<0,08
moving	0	3	moved	24	47	0<0,51

З таблиці, в якій представлено фрагмент кількісного аналізу 53 пар, очевидно, що показник частоти вживання в заперечних висловлюваннях вищий для дієприкметників минулого часу в 47 парах з 53, що відповідає показнику співвідношення для всіх 214 проаналізованих пар і підтверджує наше припущення.

На другому етапі дослідження визначено відносну частоту вживання в заперечних висловлюваннях тих лексичних одиниць, які у тексті вжиті лише у формі Participle I або Participle II. Так, із 180 випадків вживань «безпарних» Participle I (наприклад, «belonging», «sighing», «unbelieving» та ін..) в тексті спостерігаємо лише 12 слововживань у заперечних висловлюваннях, що становить ~ 6,6 %. Із 870 випадків вживань «безпарних» Participle II (наприклад, «satisfied», «revealed», «tormented» та ін.) в тексті – 117 слововживань у заперечних висловлюваннях, що становить 13,4 %. Тож 6,6 % < 13,4 %, що також підтверджує наше припущення.

На третьому етапі дослідження визначено, що частка всіх 143 слововживань Participle I у заперечних висловлюваннях становить ~ 3,8 % від їх загальної кількості 3720 слововживань, а частка всіх 998 випадків Participle II у заперечних висловлюваннях становить ~ 10,5 % від їх загальної кількості 9532 слововживань.

При зіставленні отриманих на другому та третьому етапі дослідження відсоткових показників частки відповідних дієприкметників у заперечних висловлюваннях спостерігаємо незначні розбіжності: у випадках Participle I – 6,6 % ≠ 3,8 %, у випадках Participle II – 13,4% ≠ 10,5 %, що не суперечить нормі статистичного аналізу, оскільки при малій кількості випробувань (використаних на другому етапі) похибка зростає.

Проте, спостерігаємо закономірність при зіставленні показників Participle I та Participle II (6,6 : 13,4 та 3,8 : 10,5), що сформулюємо як висновок: дієприкметники минулого часу приблизно вдвічі частіше потрапляють у сферу дії заперечення, ніж дієприкметники теперішнього часу, що ґрунтовно підтверджує наше припущення.

Вважаємо доцільним подальше дослідження зв'язку категорії заперечення з іншими граматичними категоріями, зокрема визначення частоти вживання в сфері дії заперечення форм дієслів теперішнього та минулого часів.

Література:

1. Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике / Г. Г. Почепцов. – Винница : Нова Книга, 2013. – 560 с.
2. Quirk R. A Grammar of Contemporary English / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech. – NY : Longman Group LTD, 1972. – 1120 p.
3. Трутяк І. Взаємозв'язок семантики дієслів і показників частоти їх вживання в заперечних висловлюваннях / І. П. Трутяк // Наукові записки національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія». Вип. 44. – Острог : Острозька академія, 2014. – С. 320–321.

Джерела ілюстративного матеріалу:

4. Strong's Exhaustive Concordance of the Bible. – Riverside Book and Bible House, Iowa Falls, 1985. – 1340 p.
5. The Bible New King James Version. Broadman & Holman Publishers, Nashville, Tennessee, 1985. – 2016 p.

УДК 811.111'42

С. Є. Устименко,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ УХИЛЯННЯ ВІД ВІДПОВІДІ У КОНФЛІКТНО СПРЯМОВАНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОБУТОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглядається комунікативна стратегія ухилення від відповіді у конфліктно спрямованому англomовному побутовому дискурсі. Досліджено вербальні та невербальні засоби реалізації комунікативних інтенцій адресата. Виявлено лексико-граматичні засоби організації стратегії ухилення та комунікативні тактики, які сприяють її реалізації.

Ключові слова: адресат, вербальний, комунікативна інтенція, невербальний, побутовий дискурс, стратегія, тактика, ухилення.

В статье рассматривается коммуникативная стратегия уклонения от ответа в конфликтном англоязычном бытовом дискурсе. Исследованы вербальные и невербальные способы реализации коммуникативных интенций адресата. Выявлены лексико-грамматические способы выражения стратегии уклонения и коммуникативные тактики, которые способствуют её реализации.